

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. julija 1880.

Obseg: O prostem pridelovanju tobaka v deželah avstrijskih. — Saje izvrstno dober vrtnarsk gnoj — pa kedaj? — Gospodarske novice. — Ne odlašajmo dalje naprave založnic! — Poziv za spominek veleč. rajncemu škofu Tržaško-Koperskemu gospodu dr. Jerneju Legatu. — Popotovanje po Bosni. (Dalje.) — Obravnave deželnih zborov. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O prostem pridelovanju tobaka
v deželah avstrijskih.

Ker pridelki žita, vinogradi in živinoreja dandanes ne zadostujejo več, da bi si kmetovalec mogel na boljše pomagati nasproti velikim bremenom davkov, ki ga tarejo, začelo se je misliti na to: ali ne bi s pridelovanjem kupčijskih rastlin, in med temi posebno tobaka, si naši obožani kmetovalci pomnožili dohodkov. Može, ki so tobakovo pridelovanje sprožili, kažejo na nekatere nemške dežele, ki so si s tobakom zelo opomogle, in pa na to, da iz našega cesarstva vsako leto blizu 12 milijonov gold. za nakup tobakovega perja gré v tuje dežele, ki bi se vsaj deloma lahko prihranili doma. Pri vsem tem — pravijo ti može — bi se tudi državi ne kratil dohodek, ako bi se tobakovi pridelki obložili s primernim davkom. Res je, da uže sto in sto let si naša vlada tobak pridržuje za svojo samoprodajo (monopol), al zakaj to, kar v deželah Ogerskega sme biti, bi ne smelo biti za naše dežele zunaj Ogerskega?

Vprašanje je po takem: ali se dá tobak v naših deželah cesarstva s pridom pridelovati? — ali sta podnebje in zemlja tobaku ugodna?

Skušnje kažejo, da se tobak dá dobro pridelovati tudi v takih krajih, kjer imajo leto in dan le 4 mesece gorke. V naših deželah je taci mesecev 5 in tudi 6. Pri nas je od meseca maja do konca septembra skor povsod toplote tolike, kolikoršne nimajo v Nemčiji, kjer pridelujejo tobak.

Kar se zemlje tiče, raste tobak, ako se mu njiva dobro pripravi in primerno pognoji, v vsaki zemlji, katera ni prav težka ilovnata, pa tudi ne prav lahka pešena. Na njivah, kamor se pozneje pšenica, ječmen z deteljo itd. seje, se dobro obnaša.

Sicer je pa še to posebno dobra lastnost tobakova, da se več let zaporedoma more pridelovati na isti njivi. Na Holandskem kažejo to skušnjo.

Vrh tega je dosti tacega dela pri obdelovanju tobaka, ki ga celó otroci lahko opravijo.

Leta 1869. in 1870. so v doljni Avstriji uže naredili mnogo srečnih skušinj s pridelovanjem tobaka. *)

*) Pri nas na Dolenjskem nam je potrdil tudi to rajni grof Barbo, ki je za poskušnje dobil vladno dovoljenje.

Vred.

Tudi na Štajarskem nam okolica okoli Fürstenfelda to spričuje, kjer so leta 1683., ko so Turki prihruli v ta kraj, začeli tobak pridelovati in se je leta 1701. ondi ustanovila cesarska tobačna fabrika, katera je tam še dandanes.

Upajmo, da — kakor na Ogerskem — tako tudi kmetovalci v naših deželah pridejo pod enakimi pogoji do pravice pridelovati tobak.

Naj dodamo tem vrsticam tudi še to, da shod avstrijskih kmetovalcev (Agrartag) na Dunaji je decembra meseca leta 1879. tudi tobakovo pridelovanje v svoje obravnave vzel in se izrekel za to, naj, pod istimi pogoji, kakor na Ogerskem, se tudi v naših deželah dopušča prosto pridelovanje tobaka.

Gospodarske skušnje.

Saje izvrstno dober vrtnarsk gnoj
pa kedaj?

Saje ne smejo suhe biti, ampak v vodi raztopljene. Če s suhimi sajami vrtnar gnoji, izgube prav veliko svoje redivne moči, posebno se izgubi veliko amonijaka, ki iz njih izpuhti in se v zraku izgubi. Vsa ta škoda pa se odvrne, če se saje v vodi raztopijo. S sajami navdano vodo posrkajo korenine prav lahko. S tako sajasto vodo se rastline z velikim pridom polivajo; veliko veselejše potem rastejo, pa so tudi prav zdrave na pogled. — Res je sicer, da se saje ne dadó lahko raztopiti v vodi. Najbolje se to opravi, če se polijejo z vrelo vodo, kateri se je nekoliko sode (Soda) pri-mešalo; potem se pa še vode prilije. Premočna pa ne sme ta sajasta voda biti, sicer je preostra. Na 15 litrov vode zadostuje 1¼ funta saj.

Gospodarske novice.

* Kako francoski in angleški vrtnarji cenijo krote, kaže nam to, da v Parizu je vsak teden enkrat tržni dan, kamor pripeljejo krot na prodaj. Dotični trgovci spravljajo krote v sodcih, ki imajo na dnu več lukinj, da živali, med vlažen mah spravljene, morejo sopsti. Francoski in angleški vrtnarji, ki kupčujejo z zelenjavo (kakor v Ljubljani Krakovčanke), prav radi kupujejo krote, da jim na vrtilih pokončujejo črve, gosence in druge take mrčese, in 100 velikih krot plačajo po 70 do 80 frankov (1 frank po našem denarju).

44 krajc.). Učimo se od njih po vrednosti ceniti krote, katere so vrtom jako koristne, čeravno so res tudi prav grde, in nikar jih ne ubijajmo, saj so nam dobrotnice na vrtilih.

* *Letina v Avstriji.* C. kr. ministerstvo poljedelstva je objavilo na konci junija uradno poročilo o letini tako-le: Pšenica se je zadnji čas močno popravila, zlasti kaže lepo in debelo zrno. Na Ogerskem v Torontalski in Šopronski županiji jo nadleguje snet. Isto velja zastran rži, ki obeta veliko več in boljšega zrna, kakor smo mislili ob konci maja. Zimski ječmen so večidel uže poželi; plenja dobro. Tako tudi jari ječmen. Izvrstno kaže oves. Tega bodo letos veliko pridelali; zrno mu je vrlo lepo. Koruza je v planinskih deželah zaostala, listke ima žolte in slabe, ter je precej redka, na Ogerskem, Hrvatskem in Erdeljskem pa si je opomogla. Prosó kaže v Istriji dobro, na Gališkem slabo. Lan je lep na Kranjskem, v spodnji in gornji Avstriji, v Šleziji in Bukovini. Isto velja o konopljah. Krompir, repa in zelje kaže povsod še dosta dobro, le iz spodnjega Štajarskega poročajo, da krompir zopet gnije. Rdečo deteljo so težavno spravljali; s pridelki so povsod še zadovoljni, le na Ogerskem ne. Detelja nemška se pa ni tako dobro obnesla. Isto velja tudi več ali manj o senu. Vinogradi kažejo pa slabše, nego ob konci maja. Trs je imel o cvetenji neugodno vreme. Mnogo kabrnkov se je kmalu po cvetu začelo osipavati. Vkljub temu pričakujejo v Dalmaciji, Goriškem, Istriji, Hrvatskem, Erdeljskem srednjo vinsko letino; — drugod je slabo. Sadja je sploh malo, le češnje so se obnesle nekoliko, tu pa tam imajo tudi malo češpelj, nekaj orehov in jablk. Okoli Dunaja, v Briksenu na Tirolskem, na Hrvatskem, deloma na Ogerskem, posebno pa na Erdeljskem, veselijo se, ker jim zori mnogo in lepega sadu na drevesih. Drugod pa ne bodo imeli nič ali celó malo sadja. Oljke v Dalmaciji kažejo manj dobro nego pred enim mesecem. Svile pridelali so še dokaj v Goriškem in južnem Tirolskem.

Ne odlašajmo dalje naprave založnic!

Poziv našim gospodom deželnim poslancem in gospodom predstojnikom kmetijskih združenj.

Od častitega glavnega zastopa vzajemno-zavarovalne banke „Slavije“ v Ljubljani je došel „Novicam“ dopis, ki rodoljube naše opominja, naj bi brez daljnega odlašanja začeli, kakor po Českem, Moravskem in Štajarskem, tudi po Kranjskem, Primorskem itd. na pomoč kmetijstvu snovati založnice ali zakladnice (Vorschusskassen). Navedeni dopis med drugim pravi:

„Tudi naše domoljube po deželi je uže pozivljaj. Vaš cenjeni list, naj snujejo založnice, ter je opozoroval, da je banka „Slavija“ pripravljena, denar za početek poslovanja vsaki taki založnici posoditi. Žalibog! ostali so ti pozivi vsi brez uspeha in zdi se nam, da le vsled tega, ker se med nami ne nahaja dosti podvzetnega duha in vztrajnosti. V poslednjem času pa je sl. ministerstvo obrnilo pozornost na stan poljedelcev, kajti sprevidelo je, da mora kmetijstvo čedalje bolj propadati in se proletarijat med njim mora širiti, ako se mu na kak način ne pride na pomoč. Vsled tega je — spoznavši, da najboljša pripomoč proti obožanju kmetijskega stanu so založnice in posojilnice — poslalo okrožnico do vseh c. k. deželnih vlad, v katerih jih pozivlje, naj ustanovljanje založnic za poljedelski kredit po svojih področjih podpirajo. Al taki pozivi ostali bodo —

kakor doslej, tako tudi odslej, brez vsacega uspeha, ako se pri pozivu samem ostane. Po naši misli treba je delavnosti iz središča — iz Ljubljane — kajti marsikak domoljub na deželi, kateremu je sicer na blagostanji kmetijskega stanu veliko ležeče, ustraši se prevelicega dela pri sestavi pravil (štatutov) za založnico, in dobra ideja zopet zaspi.

Izvolite toraj sprejeti na znanje, da za olajšanje ustanovljanja založnic z neobmejenim poroštvom smo sami izdelali načrt pravil, tako, da jih pri nas vsakdo lahko dobi. Isto tako smo pripravljene, vsacemu odboru, ki bi se kjerkoli „ad hoc“ osnoval, z nasveti in dejanjem biti na pomoč. Gledé na to in ker — kar je glavna pripomoč — vsaka založnica od banke „Slavije“ prejme kapital za početek svojega delovanja, nadejamo se, da se bode po naši domovini mnogo enacih koristnih zavodov osnovalo, ako nas boste podpirali journalistika in vlada, nad čemer pa ne dvomimo“.

Nanašaje se na domoljubni ta poziv in zagotovilo dejanske denarne pripomoči, obračam se iznova zaupljivo v našem listu do rodoljubov in prijateljev kmetijskega stanu po deželi z iskreno prošnjo, naj takoj gredo na delo, da se po nekaterih krajih Gorenjskega, Dolenjskega in Notranjskega ustanovijo kmetijstvu toliko potrebne založnice, to je, blagajnice, kjer kmetovalec more v potrebi dobiti denarja.

Možje v snovanje založnic pred vsem poklicani so častiti naši deželni poslanci in pa predstojniki kmetijskih združenj, da sami, če jim je mogoče, se vstopijo na čelo založnici, ali pa da iščejo in dobijo mož, ki to napravo v svoje roke vzemó. Gosp. Ivan Hribar, cenjeni glavni zastopnik banke „Slavije“, jim bode v vsem rad na pomoč.

Dr. Jan. Bleiweis.

Domače stvari.

Poziv za spominek

velečastitemu rajncemu škofu Tržaško-Koperskemu
gospodu dr. Jerneju Legatu.

Od gosp. Antona Zarnika, župnika v Naklem, nam je po gosp. dr. Jan. Bleiweisu došel sledeči poziv, kateremu srčno želimo, da bi imel dober uspeh. Poziv glasi se tako-le:

12. dne svečana preteklo je uže 5 let, kar je nemila smrt vzela nam visokočastitega škofa Tržaško-Koperskega, gospoda dr. Jerneja Legata, našega odličnega rojaka, čegar zibelka je tekla v preprosti kmetijski hiši v Naklem, prijazni gorenjski vasi moje fare nad Kranjem. Kdo tedaj more mojim faranom zameriti, da bi v svoji farni cerkvi radi imeli spominek, ki bi tudi potomcem kazal, da v njihovi vasi se je rodil mož, ki je po svojem velikem talentu, po svoji gorečnosti za slavo Božjo in po svojem živem patriotizmu do domovine svoje in habsburške monarhije, dokazanem tudi v jako razburjenih časih na obalah Adrije, došel na visoko mesto, katero le malokdo doseže, odlikovan od sv. očeta papeža samega in od presvitlega cesarja. O njem res velja, kar o sinovih naših deželanov poje naš Koseski: „Mitra kinči modro glavo, papež piše: „ljubi brat“, in: „cesar clo ga čisla sam“.

Ali ni po vsem tem popolnem upravičena in velike hvale vredna želja, da farani moji hrepenijo po tem, da se toliko zaslužnega gospoda podoba ohrani v spominku, stavljenem v cerkvi njegovega rojstnega kraja? Ker pa njih denarna moč ne zadostuje, da bi se pre-